

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 18 października 2012 r.¹

Sprawa C-396/11

**Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Constanța
przeciwko
Ciprianowi Vasilemu Radu**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Curtea de Apel Constanța
(Rumunia)]

Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych — Decyzja ramowa w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi —
Możliwość oddalenia przez wykonujące nakaz państwo członkowskie wniosku o wydanie osoby, której dotyczy wniosek

1. W rozpatrywanym wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości zwrócono się o dokonanie wykładni decyzji ramowej 2002/584². Ogólnie rzecz biorąc, wniosek dotyczy trzech kwestii. Po pierwsze, wykładni tej decyzji w związku z wejściem w życie traktatu z Lizbony, a w szczególności kwestii, czy wykładnia ta powinna ulec zmianie w wyniku modyfikacji traktatu o Unii Europejskiej wprowadzonych przez art. 6 TUE. Po drugie, problematyki współzależności między z jednej strony art. 5 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „konwencją”) i art. 6 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) a z drugiej strony przepisami decyzji ramowej, które w ramach procedur prowadzących do wykonania europejskiego nakazu aresztowania pociągają za sobą pozbawienie wolności osoby, której dotyczy wniosek. Po trzecie, odpowiedzi na pytanie, czy prawidłowa wykładnia decyzji ramowej dopuszcza odmowę wykonania nakazu przez państwo członkowskie w przypadku naruszeń przepisów o ochronie praw człowieka, w tym wyżej wymienionych artykułów.

1 — Język oryginału: angielski.

2 — Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (zwana dalej „decyzją ramową” lub „decyzją”) (Dz.U. L 190, s. 1). Decyzja ta została zmieniona decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. L 81, s. 24). Wprowadzone zmiany nie mają wpływu na przedmiot niniejszej opinii.

Ramy prawne

Prawo Unii Europejskiej

Traktat o Unii Europejskiej

2. Artykuł 6 TUE stanowi:

„1. Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 roku, w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 roku w Strasburgu, która ma taką samą moc prawną jak traktaty.

[...]

3. Prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa”³.

Karta

3. Artykuł 6 karty stanowi:

„Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego”.

4. Artykuł 47 karty stanowi następnie:

„Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy [...].”

5. Artykuł 48 karty stanowi:

„1. Każdego oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona zgodnie z prawem.

2. Każdemu oskarżonemu gwarantuje się poszanowanie prawa do obrony”.

3 — Artykuł 6 TUE zastąpił i w pewnym zakresie zmienił art. 6 UE, który obowiązywał zarówno w chwili przyjęcia decyzji ramowej, jak i w chwili wydania europejskich nakazów aresztowania stanowiących przedmiot niniejszej sprawy. Ustępy 1 i 2 tego przepisu stanowiły:

„1. Unia opiera się na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego, które są wspólne dla państw członkowskich.

2. Unia szanuje prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 roku, oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jako zasady prawa wspólnotowego”.

6. Artykuł 52 karty stanowi:

„1. Wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności uznanych w niniejszej karcie muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw i wolności. Z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności, ograniczenia mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.

[...]

3. W zakresie, w jakim niniejsza karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ich znaczenie i zakres są takie same jak praw przyznanych przez tę konwencję. Niniejsze postanowienie nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii przyznawało szerszą ochronę.

[...]”.

Decyzja ramowa

7. Decyzja ramowa zastępuje dotychczasową procedurę wielostronnej ekstradycji na podstawie Europejskiej konwencji o ekstradycji z dnia 13 grudnia 1957 r. systemem, który oparty jest na europejskim nakazie aresztowania. W ramach nowego systemu, w przypadku gdy osoba (zwaną dalej „osobą, której dotyczy wniosek”) poszukiwana przez organy jednego państwa członkowskiego (zwanego dalej „wydającym nakaz państwem członkowskim”) ze względu na popełnienie lub podejrzenie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary jest fizycznie obecna na terytorium innego państwa członkowskiego (zwanego dalej „wykonującym nakaz państwem członkowskim”), właściwy organ sądowy tego pierwszego państwa może wydać europejski nakaz aresztowania zmierzający do jej aresztowania i przekazania temu drugiemu państwu.

8. Rozdział 1 decyzji ramowej, zatytułowany „Zasady ogólne”, obejmuje przepisy art. 1–8. Artykuł 1 stanowi:

„1. Europejski nakaz aresztowania stanowi decyzję sądową wydaną [orzeczenie wydane] przez państwo członkowskie w celu aresztowania i przekazania przez inne państwo członkowskie osoby, której dotyczy wniosek, w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego [w postaci pozbawienia wolności].

2. Państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

3. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej”.

9. Artykuły 3 i 4 określają szereg przypadków, w których odmowa wykonania europejskiego nakazu aresztowania jest, odpowiednio, obowiązkowa lub fakultatywna.

10. Artykuł 8 określa treść i formę europejskiego nakazu aresztowania. W szczególności art. 8 ust. 1 lit. c) wymaga, aby nakaz zawierał „dowody istnienia podlegającego wykonaniu wyroku, środka zabezpieczającego lub jakiegokolwiek innego podlegającego wykonaniu orzeczenia sądowego mającego analogiczny skutek prawny, a wchodzący w zakres art. 1 i 2”.

11. Rozdział 2 decyzji ramowej obejmuje przepisy art. 9–25. Jest on zatytułowany „Procedura przekazywania” i poza ustanowieniem szeregu wymogów ogólnych zawiera również przepisy mające na celu ochronę praw osoby, której dotyczy wnioszek. W szczególności:

- osoba, której dotyczy wnioszek, musi w momencie zatrzymania zostać poinformowana o treści europejskiego nakazu aresztowania; jeżeli osoba, której dotyczy wnioszek, zostaje zatrzymana w celu wykonania europejskiego nakazu aresztowania, ma ona ponadto prawo do korzystania z pomocy prawnej i z pomocy tłumacza (art. 11);
- wykonujący nakaz organ sądowy może podjąć decyzję o zwolnieniu osoby, której dotyczy wnioszek, i może zwolnić tę osobę tymczasowo w dowolnym terminie, pod warunkiem podjęcia wszelkich środków, jakie uważa za niezbędne, aby zapobiec ucieczce tej osoby (art. 12);
- jeżeli osoba, której dotyczy wnioszek, zgadza się na przekazanie, zgoda ta musi być wyrażona dobrowolnie i z pełną świadomością jej konsekwencji; w tym celu osoba ta ma prawo do korzystania z pomocy prawnej (art. 13); w przypadku gdy osoba ta nie wyraża zgody na przekazanie, ma ona prawo do przesłuchania przez odpowiedni organ sądowy w wykonującym nakaz państwie członkowskim, które może wystąpić o przekazanie informacji uzupełniających od wydającego nakaz państwa członkowskiego (art. 14 i 15);
- europejski nakaz aresztowania stosuje się w trybie przewidzianym dla spraw niecierpiących zwłoki; gdy osoba, której dotyczy wnioszek, wyraża zgodę na przekazanie, ostateczna decyzja w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania zostaje podjęta w ciągu 10 dni od wyrażenia zgody; w pozostałych przypadkach – w ciągu 60 dni po aresztowaniu. Do czasu podjęcia ostatecznej decyzji w sprawie europejskiego nakazu aresztowania przez wykonujący nakaz organ sądowy zapewnia on, że warunki materialne niezbędne do skutecznego przekazania tej osoby pozostają spełnione (art. 17);
- w przypadku gdy europejski nakaz aresztowania zostaje wydany w celu przeprowadzenia sądowego postępowania karnego, wykonujący nakaz organ sądowy musi wyrazić zgodę na przesłuchanie osoby, której dotyczy wnioszek (art. 18 i 19);
- w przypadku gdy organ sądowy wykonującego nakaz państwa członkowskiego powziął decyzję o przekazaniu osoby, której dotyczy wnioszek, osoba ta musi zostać przekazana najpóźniej po upływie 10 dni od daty wydania prawomocnej decyzji w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania. Okres ten może zostać przedłużony w przypadku wystąpienia okoliczności niezależnych od państwa członkowskiego lub ważnych przyczyn natury humanitarnej sprzeciwiających się przekazaniu (art. 23).

Konwencja

12. Artykuł 5 konwencji, w zakresie istotnym dla niniejszej sprawy, stanowi:

„1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

- a) zgodnie z prawem pozbawienia wolności w wyniku skazania przez właściwy sąd;

[...]

- c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą, lub, jeśli jest to konieczne, w celu zapobieżenia popełnieniu takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu;

[...]

- f) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby, w celu zapobieżenia jej nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa, lub osoby, przeciwko której toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję.

[...]

3. Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. c) niniejszego artykułu powinien zostać niezwłocznie postawiony przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej i ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę.

4. Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem”.

13. Artykuł 6 konwencji stanowi:

„1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej [...].

2. Każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą.

3. Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do:

- a) niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia;
- b) posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony;
- c) bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony, do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości;
- d) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia;
- e) korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie”.

Współzależność między kartą a konwencją

14. Artykuł 52 ust. 3 karty daje jasno do zrozumienia, że między przepisami karty oraz przepisami konwencji zachodzi zamierzona zbieżność. W zakresie, który jest istotny dla niniejszej opinii, art. 6 karty odpowiada art. 5 konwencji. Artykuł 47 akapit drugi karty odpowiada art. 6 ust. 1 konwencji, a art. 48 karty odpowiada art. 6 ust. 1 i 2 konwencji⁴.

Prawo krajowe

Prawo rumuńskie

15. Przepisy dokonujące transpozycji decyzji ramowej do prawa krajowego zawarte są w art. 97 i 98 ustawy nr 302/2004 z dnia 28 czerwca 2004 r. o międzynarodowej współpracy sądowej w sprawach karnych, z późniejszymi zmianami. Artykuły te wchodzą w skład tytułu III tej ustawy.

16. Artykuł 97 zatytułowany jest „Szczególne warunki”. Ustala on pewne wymogi dotyczące gwarancji, których musi udzielać państwo członkowskie wydające nakaz.

17. Artykuł 98 ust. 1 zawiera przepisy dotyczące obligatoryjnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania. Są one w znacznej mierze podobne do przepisów ustanowionych w art. 3 decyzji ramowej.

18. Podstawy fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania zostały określone w art. 98 ust. 2. Są one w dużej mierze takie same jak te, które przewiduje art. 4 decyzji ramowej.

Prawo niemieckie

19. Niemcy dokonały transpozycji decyzji ramowej do prawa krajowego w drodze ustawy z dnia 21 lipca 2004 r. o europejskim nakazie aresztowania. Po przyjęciu tej ustawy niemiecki trybunał konstytucyjny orzekł w 2005 r., że jest ona niezgodna z niemiecką konstytucją, a więc nie wywołuje skutków prawnych⁵. W dniu 20 lipca 2006 r. wspomniane państwo członkowskie przyjęło następną ustawę w celu wyeliminowania wad wskazanych przez trybunał konstytucyjny oraz pełnego wdrożenia decyzji ramowej do prawa krajowego. Ustawa ta pozostaje w mocy.

Okoliczności faktyczne, przebieg postępowania oraz pytania prejudycjalne

20. W różnym czasie w 2007 r. i w 2008 r. prokuratura w Niemczech wydała cztery europejskie nakazy aresztowania w sprawie aresztowania C. Radu. Każdy z tych nakazów dotyczył czynu zabronionego w postaci rozboju. Na mocy art. 211 rumuńskiego kodeksu karnego czyn ten stanowi też przestępstwo w prawie rumuńskim. Ciprian Radu nie wyraził zgody na swoje przekazanie.

21. Wyrokiem z dnia 5 czerwca 2009 r. Curtea de Apel Constanța (sąd apelacyjny w Konstancy) zarządził wykonanie trzech z przedmiotowych nakazów. W odniesieniu do czwartego odmówił jego wykonania na tej podstawie, że względem C. Radu toczy się w Rumunii postępowanie karne w zakresie czynu, który stanowił podstawę nakazu⁶.

4 — Zobacz Wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych (2007/C 303/02), Dz.U. C 303, s. 17.

5 — Orzeczenie z dnia 18 lipca 2005 r., 2 BvR 2236/4. Sąd krajowy wydał to orzeczenie ze względów dotyczących stosowania tej ustawy do obywateli niemieckich.

6 — Ta podstawa odmowy określona jest w art. 4 ust. 2 decyzji ramowej oraz w art. 98 ust. 2 lit. b) ustawy nr 302/2004.

22. Ciprian Radu zaskarżył ten wyrok do Înalta Curte de Casație și Justiție a României (rumuńskiego wysokiego trybunału kasacyjnego i sprawiedliwości). Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2009 r. trybunał ten uwzględnił jego apelację i przekazał sprawę do Curtea de Apel Constanța do ponownego rozpoznania. Ponadto nakazał on również zwolnienie C. Radu z aresztu, stosując przy tym wobec niego pewne środki zapobiegawcze w postaci ograniczenia prawa do swobodnego przemieszczania się, w tym zakaz opuszczania terytorium gminy, w której zamieszkuje, bez uprzedniej zgody sądu.

23. W dniu 22 lutego 2011 r. sprawa została ponownie wpisana do repetytorium Curtea de Apel Constanța. Ciprian Radu podnosi przed tym sądem trzy zasadnicze argumenty na poparcie twierdzenia, że przedmiotowe nakazy nie powinny zostać wykonane. Po pierwsze, twierdzi on, że w dniu przyjęcia decyzji ramowej ani konwencja, ani karta nie były wyraźnie włączone do treści traktatów założycielskich Unii Europejskiej jako normy prawne. Natomiast inny stan prawny występuje w ramach ujednoliconej wersji TUE, mającej zastosowanie z chwilą wejścia w życie z dniem 1 grudnia 2009 r. traktatu z Lizbony. Wskutek tego zaszła konieczność dokonania wykładni i stosowania decyzji ramowej zgodnie z przepisami karty i konwencji. Po drugie, jego zdaniem procedury państw członkowskich dotyczące stosowania decyzji nie są spójne, w szczególności odnośnie do występowania warunku wzajemności przy wykonywaniu nakazów zarówno przez państwo wykonujące nakaz, jak i przez państwo wydające nakaz. Po trzecie, podnosi on, że wykonujące nakaz państwo członkowskie zobowiązane jest do sprawdzenia, czy wydające nakaz państwo członkowskie dopełniło praw i gwarancji ustanowionych w karcie i konwencji. Niewywiązanie się z tych obowiązków przez to państwo powinno stanowić podstawę odmowy wykonania przedmiotowych europejskich nakazów aresztowania.

24. W tych okolicznościach Curtea de Apel Constanța postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy przepisy art. 5 ust. 1 [konwencji] i art. 6, w związku z art. 48 i 52 [karty], w związku także z art. 5 ust. 3 i 4 oraz z art. 6 ust. 2 i 3 [konwencji], stanowią przepisy prawa pierwotnego [Unii] zawarte w traktatach założycielskich?
- 2) Czy działanie właściwego organu sądowego państwa [wykonującego europejski nakaz] aresztowania polegające na pozbawieniu wolności i przymusowym przekazaniu bez zgody osoby, w stosunku do której wydany został europejski nakaz aresztowania (osoby, której dotyczy wnioski o aresztowanie i wydanie), stanowi ingerencję przez państwo [wykonujące nakaz] w wolność osobistą osoby, której aresztowania i wydania zażądano, która to wolność jest zagwarantowana w prawie Unii na mocy art. 6 TUE w związku z art. 5 ust. 1 [konwencji] i na mocy art. 6 w związku z art. 48 i 52 [karty], w związku także z art. 5 ust. 3 i 4 oraz z art. 6 ust. 2 i 3 [konwencji]?
- 3) Czy ingerencja państwa [wykonującego europejski nakaz] aresztowania w prawa i gwarancje przewidziane w art. 5 ust. 1 [konwencji] i art. 6 w związku z art. 48 i 52 [karty], w związku także z art. 5 ust. 3 i 4 oraz z art. 6 ust. 2 i 3 [konwencji], powinna spełniać warunek konieczności w społeczeństwie demokratycznym i warunek proporcjonalności względem szczególnego założonego celu?
- 4) Czy właściwy organ sądowy państwa [wykonującego europejski nakaz] aresztowania może oddalić wnioski o przekazanie bez naruszenia zobowiązań ustanowionych w traktatach założycielskich i innych przepisach prawa [Unii] z uwagi na brak łącznego spełnienia wszystkich przesłanek zgodnie z art. 5 ust. 1 [konwencji] i z art. 6 w związku z art. 48 i 52 [karty], w związku także z art. 5 ust. 3 i 4 oraz z art. 6 ust. 2 i 3 [konwencji]?

- 5) Czy właściwy organ sądowy państwa [wykonującego europejski nakaz] aresztowania może oddalić wniosek o przekazanie bez naruszenia zobowiązań ustanowionych w traktatach założycielskich i innych przepisach prawa [Unii] z uwagi na brak transpozycji lub niepełną czy też nieprawidłową transpozycję (w znaczeniu niezachowania warunku wzajemności) [decyzji ramowej] przez państwo wydania europejskiego nakazu aresztowania?
- 6) Czy przepisy art. 5 ust. 1 [konwencji] i art. 6 w związku z art. 48 i 52 [karty], w związku także z art. 5 ust. 3 i 4 oraz z art. 6 ust. 2 i 3 [konwencji], do których odwołuje się art. 6 TUE, są sprzeczne z prawem krajowym państwa członkowskiego Unii Europejskiej – Rumunii, a w szczególności z tytułem III ustawy nr 302/2004, a także czy [decyzja ramowa] została prawidłowo transponowana na mocy tych przepisów?”.

25. Pisemne uwagi zostały przedstawione przez Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Constanța (prokuraturę przy sądzie apelacyjnym w Konstancy), przez rządy czeski, niemiecki, litewski, austriacki, polski, rumuński i Zjednoczonego Królestwa oraz przez Komisję Europejską. Na rozprawie, która miała miejsce w dniu 10 lipca 2012 r., pełnomocnik C. Radu, rządy niemiecki i rumuński oraz Komisja Europejska przedstawili swoje ustne uwagi oraz odpowiedzieli na pytania Trybunału.

Analiza

Uwagi wstępne

W przedmiocie dopuszczalności

26. Podniesionych zostało kilka zarzutów dotyczących kwestii dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Podnoszący te zarzuty zgodnie utrzymują, że pytanie szóste, w którym zwrócono się do Trybunału o dokonanie wykładni przepisów prawa krajowego i do którego wróce poniżej⁷, jest niedopuszczalne. Rząd niemiecki podnosi zarzut częściowej niedopuszczalności, natomiast rządy austriacki i rumuński oraz Komisja podnoszą, że wniosek ten jest niedopuszczalny w całości. Rządy czeski, litewski, polski i Zjednoczonego Królestwa nie zabrały głosu w tej sprawie.

27. Przedmiotem podniesionych zarzutów jest zasadniczo to, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie jest wystarczająco szczegółowy i jest zbyt hipotetyczny, aby Trybunał był w stanie udzielić sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi.

28. Nie można zaprzeczyć, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym lakonicznie opisuje kontekst sprawy w postępowaniu przed sądem krajowym, a w szczególności przyczyny leżące u podstaw zadanych przez sąd krajowy pytań.

29. Jednak zgodnie z orzecznictwem Trybunału, „[j]eśli chodzi o podział kompetencji pomiędzy sądami krajowymi a Trybunałem Sprawiedliwości na podstawie [art. 267 TFUE], to sąd krajowy, który jako jedyny bezpośrednio zna okoliczności faktyczne toczącego się przed nim postępowania i który będzie musiał orzekać co do istoty sprawy, może najlepiej – z uwzględnieniem poszczególnych okoliczności

⁷ — Zobacz pkt 105 i nast. poniżej.

sprawy – ocenić zarówno konieczność uzyskania orzeczenia w trybie prejudycjalnym dla możliwości orzeczenia przez niego w sprawie, jak i znaczenie przedstawionych Trybunałowi pytań dla sprawy”⁸. W istocie Trybunał orzekł, iż jeśli postawione pytania prejudycjalne dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest „co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia”⁹.

30. Wydaje mi się, że tak właśnie jest w niniejszej sprawie. We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd krajowy jasno wskazuje, że odpowiedzi na zadane pytania traktuje jako kluczowe dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu. Samo w sobie nie byłoby to jeszcze rozstrzygające, gdyby treść wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sposób oczywisty uniemożliwiała państwom członkowskim oraz instytucjom przedstawienie uwag¹⁰. W niniejszej sprawie tak jednak nie jest. Swoje uwagi przedstawiło aż siedem rządów, przedstawiły je także rumuńska prokuratura i Komisja. Z nielicznymi wyjątkami każda z tych stron była w stanie poczynić użyteczne uwagi odnośnie do pytań zadanych przez sąd krajowy.

31. Uznanie w niniejszej sprawie, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny, nic by nie dało. Uważam zatem, że z wyjątkiem uwag odnoszących się do pytania szóstego zarzuty niedopuszczalności należy odrzucić.

Właściwość Trybunału

32. Rumunia złożyła na podstawie dawnego art. 35 ust. 2 UE oświadczenie, iż uznaje ona właściwość Trybunału do orzekania w postępowaniu prejudycjalnym zgodnie z warunkami ustanowionymi w dawnym art. 35 ust. 3 lit. b) UE¹¹. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 protokołu nr 36 w sprawie postanowień przejściowych, który stanowi załącznik do traktatu FUE, uprawnienia przyznane Trybunałowi na mocy tytułu VI traktatu UE pozostają niezmienione w zakresie dotyczącym aktów Unii, które zostały przyjęte przed wejściem w życie traktatu z Lizbony, także w przypadku gdy zostały one uznane zgodnie z dawnym art. 35 ust. 2 UE¹². Wobec powyższego Trybunał jest właściwy w zakresie udzielenia odpowiedzi na pytania przedłożone przez sąd krajowy.

Decyzja ramowa

33. Przed przejściem do meritum pytań warto rozważyć kontekst decyzji ramowej oraz cele, które akt ten ma za zadanie osiągnąć.

34. Decyzję tę należy postrzegać przez pryzmat dążenia do tego, aby Unia stała się przestrzenią wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W tym celu wprowadza ona system swobodnego przepływu orzecznictwa sądowego w sprawach karnych, obejmujący zarówno decyzje prawomocne, jak i nieprawomocne. System ten w praktyce przybiera postać europejskiego nakazu aresztowania. Nakaz wprowadza zasadę wzajemnego uznawania, którą Rada Europejska określa jako „kamień węgielny” współpracy sądowej¹³. Zasada ta, jeśli ma być skuteczna, wymaga wysokiego stopnia zaufania w stosunkach między państwami członkowskimi¹⁴.

8 — Zobacz w szczególności wyrok z dnia 29 listopada 1978 r. w sprawie 83/78 Pigs Marketing Board, Rec. s. 2347, pkt 25.

9 — Zobacz w szczególności wyrok z dnia 8 listopada 1990 r. w sprawie C-231/89 Gmurzynska-Bscher, Rec. s. I-4003, pkt 20.

10 — Zobacz podobnie wyrok z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie C-303/05 Advocaten voor de Wereld, Zb.Orz. s. I-3633, pkt 20.

11 — Zobacz Dz.U. 2010, C 56, s. 7.

12 — Na mocy art. 10 ust. 3 protokołu przepis przejściowy, jakim jest art. 10 ust. 1, przestanie obowiązywać pięć lat po wejściu w życie traktatu z Lizbony, to jest z dniem 30 listopada 2014 r.

13 — Zobacz konkluzje Rady Europejskiej w Tampere, dostępne na stronie internetowej www.cvce.eu [w językach angielskim i francuskim].

14 — Zobacz przede wszystkim motywy 5, 6 i 10 decyzji ramowej.

35. Głównym celem nowych uregulowań wprowadzonych na mocy decyzji ramowej jest usunięcie związanej z uprzednimi procedurami ekstradycyjnymi możliwości przewlekania postępowania¹⁵. Cel ten, jak się wydaje, w praktyce został osiągnięty. W swoim sprawozdaniu z 2011 r. w sprawie wdrożenia decyzji¹⁶ Komisja zauważa, że średni okres trwania procedury ekstradycji wynosił około jednego roku. W ramach systemu europejskiego nakazu aresztowania średni okres jego wykonania został skrócony do 14–17 dni, w przypadkach gdy osoba, której dotyczy wniosek, wyraża zgodę na swoje przekazanie. W sytuacji gdy tego nie czyni, okres ten wynosi 48 dni.

36. Chociaż obowiązki nałożone na państwa członkowskie w decyzji ramowej dotyczą zasadniczo kwestii proceduralnych, nie oznacza to, że uchwalając decyzję ramową, prawodawca nie wziął pod uwagę praw podstawowych oraz praw człowieka. Wręcz przeciwnie, zrobił to na wiele różnych sposobów.

37. Po pierwsze, w decyzji zawarte zostały wyraźne odniesienia do tych praw. Wynika to jasno na przykład z motywów 10, 12 i 13 decyzji. Co istotniejsze, art. 1 ust. 3 wyraźnie przewiduje, że decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 TUE. Powróć do tej kwestii poniżej¹⁷.

38. Po drugie, wysoki stopień wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi, o którym mowa w motywie 10, opiera się na przestrzeganiu przez każde z państw członkowskich zarówno praw zapisanych w konwencji, jak i praw podstawowych, które stanowią część tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich. Do tego należy dodać jeszcze kartę, która od chwili wejścia w życie traktatu z Lizbony w dniu 1 grudnia 2009 r. zaczęła wywierać skutki, których do tej pory nie wywierała.

39. Po trzecie, decyzja ramowa zawiera szereg przepisów mających na celu ochronę praw podstawowych osoby, której dotyczy wnioski. Zostały one przeze mnie podsumowane w punkcie 11 powyżej i nie będę ich tu powtarzać, poza zwróceniem uwagi na prawo do sądowego przesłuchania, wyraźnie przewidziane, w przypadku gdy osoba, której dotyczy wnioski, nie wyraża zgody na przekazanie (art. 14), oraz w przypadku gdy europejski nakaz aresztowania został wydany w celu przeprowadzenia postępowania karnego (art. 18).

40. W odniesieniu do celów decyzji ramowej błędem byłoby postrzeganie wprowadzanego przez nią systemu wyłącznie jako zmierzającego do zapewnienia korzyści władzom administracyjnym państw członkowskich. Wprowadzając formę procedury, która miała być skuteczniejsza i bardziej efektywna niż jej poprzedniczka, prawodawca miał również na celu wzmocnienie ochrony przysługującej ofiarom przestępstw poprzez możliwość szybszego i bardziej skutecznego osądzania ich sprawców.

41. Chociaż osiągnięcia państw członkowskich w przestrzeganiu praw człowieka są godne pochwały, nie są one jednak bez zarzutu. Nie można wychodzić z założenia, że tylko dlatego, iż wnioski o przekazanie osoby, której on dotyczy, pochodzi z innego państwa członkowskiego, prawa człowieka tej osoby będą automatycznie zagwarantowane po jej przybyciu do tego państwa¹⁸. Jednakże można przyjąć domniemanie zgodności, które może zostać obalone jedynie niewątpliwym dowodem. Dowód taki powinien dotyczyć konkretnych – twierdzenia o charakterze ogólnym, bez względu na to, jak dobrze uzasadnione, nie są wystarczające.

15 — Zobacz motyw 5 decyzji ramowej.

16 — Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 kwietnia 2011 r. w sprawie wdrażania od 2007 r. decyzji ramowej [COM(2011) 175 wersja ostateczna] (zwane dalej „sprawozdaniem z 2011 r.”), część 1.

17 — Zobacz pkt 70 niniejszej opinii.

18 — Zobacz w tym względzie w szczególności część 4 sprawozdania z 2011 r. Zobacz także pkt 249 i przypis 97 mojej opinii z dnia 14 lipca 2011 r. w sprawie C-27/09 P Republika Francuska przeciwko People's Mojahedin Organization of Iran, Zb.Orz. s. I-13427.

Pytanie pierwsze

42. Poprzez pierwsze pytanie sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy przepisy karty i konwencji stanowią przepisy prawa pierwotnego Unii.

43. Zaczę od stanu prawnego, poczynszy od wejścia w życie traktatu z Lizbony.

44. Zgodnie z art. 6 ust. 1 TUE karta posiada taką samą moc prawną jak traktaty i stosownie do tego stanowi obecnie przepisy prawa pierwotnego Unii.

45. Postanowienia konwencji również zostały zawarte w traktacie z Lizbony. Artykuł 6 ust. 3 TUE przewiduje, że prawa podstawowe zagwarantowane w konwencji oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.

46. Wynika stąd, że nie tylko Unia Europejska i jej instytucje, ale także państwa członkowskie są związane przepisami karty i konwencji w toku wykładni i stosowania prawa Unii¹⁹.

47. Powyższe samo przez się stanowi wystarczającą odpowiedź na rozumiane dosłownie pierwsze pytanie sądu krajowego. Jednak z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sposób oczywisty wynika, że spór przed tym sądem jest nieco szerszy, ponieważ C. Radu najwyraźniej twierdzi, iż wejście w życie traktatu z Lizbony pociągnęło za sobą zasadniczą zmianę w zakresie sposobu, w jaki prawa podstawowe i zasady znajdują zastosowanie w Unii²⁰. Aby udzielić sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, niezbędne jest przyjrzenie się stanowi prawnemu sprzed dnia 1 grudnia 2009 r.

48. Chociaż karta została uroczystie ogłoszona w Nicei w dniu 7 grudnia 2000 r., decyzja co do jej dokładnego statusu prawnego została jednak odsunięta w czasie. W rezultacie nie została ona włączona do żadnego z traktatów i w żaden inny sposób jej postanowieniom nie została nadana moc obowiązującego prawa. Niemniej jednak postanowienia karty szybko zaczęły być traktowane jako autorytatywny katalog praw podstawowych, co stanowiło potwierdzenie tego, że wyrażone w niej zasady ogólne nieodłącznie związane z państwem prawa wynikają z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla wszystkich państw członkowskich. W swoich wyrokach Trybunał Sprawiedliwości często powoływał się na wskazówki wynikające z postanowień karty²¹. W rezultacie karta uzyskała status „miękkiego prawa”, to znaczy, że choć jej przepisy nie były bezpośrednio stosowane jako przepisy prawa Unii, to jednak były w stanie wywoływać skutki prawne wewnątrz Unii – w wielu przypadkach skutki daleko idące.

49. Rola konwencji w prawie Unii jest o wiele bardziej zakorzeniona. Już w 1969 r. Trybunał Sprawiedliwości orzekł w sprawie Stauder²², że „podstawowe prawa człowieka [są] zapisane w zasadach ogólnych prawa wspólnotowego i chronione przez Trybunał”. Ta linia orzecznicza, kiedyś w zarodku, poprzez zastosowanie jej w takich wiodących wyrokach jak w sprawach Internationale Handelsgesellschaft²³ i Nold²⁴ podlega rozwojowi do dnia dzisiejszego. W wyroku w sprawach

19 — Odnosnie do karty zob. również jej art. 51 ust. 1, zgodnie z którym jej postanowienia mają zastosowanie do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim państwa te stosują prawo Unii. Jest oczywiste, że państwa członkowskie, wypełniając obowiązki wynikające z decyzji ramowej, stosują prawo Unii. Ponieważ wszystkie państwa członkowskie są stronami konwencji, jej postanowienia mają do nich zastosowanie nie tylko w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii, ale także w kontekście przepisów krajowych tych państw.

20 — Zobacz pkt 23 niniejszej opinii.

21 — Zobacz na przykład wyroki: z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie C-432/05 Unibet, Zb.Orz. s. I-2271, pkt 37; z dnia 3 września 2008 r. w sprawach połączonych C-402/05 P i C-415/05 P Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji, Zb.Orz. s. I-6351, pkt 335.

22 — Wyrok z dnia 12 listopada 1969 r. w sprawie 29/69, Rec. s. 419, pkt 7.

23 — Wyrok z dnia 17 grudnia 1970 r. w sprawie 11/70, Rec. s. 1125, pkt 4.

24 — Wyrok z dnia 14 maja 1974 r. w sprawie 4/73, Rec. s. 491, pkt 13.

połączonych Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji Trybunał ogólnie stwierdził, że „niedopuszczalne są we Wspólnocie środki, które są nie do pogodzenia z poszanowaniem [praw człowieka]”²⁵. W wyroku w sprawie *Der Grüne Punkt* Trybunał, odnosząc się konkretnie do konwencji, określił prawo do sprawiedliwego procesu sądowego przewidziane w art. 6 ust. 1 konwencji jako „ogóln[ą] zasad[ę] prawa wspólnotowego”²⁶.

50. Uwzględniając powyższe, czy można zasadnie twierdzić, że wejście w życie traktatu z Lizbony spowodowało w istotnym stopniu zmianę prawa Unii?

51. Uważam, że tak się nie stało. Moim zdaniem art. 6 ust. 1 i 3 TUE stanowią jedynie – jak określa to Zjednoczone Królestwo – „kodyfikację” wcześniejszego stanowiska. Innymi słowy, stanowią one zwięzły wyraz woli politycznej, zgodnie z którą mocniej należy podkreślić godne poszanowania i ochrony zasady będące przedmiotem regulacji tych postanowień. W żaden sposób nie można ich traktować jako wprowadzających jakieś gruntowne zmiany. Z tego powodu uważam, że wszelkie twierdzenia, iż wskutek wejścia w życie tych artykułów należy dokonywać innej wykładni przepisów decyzji ramowej, są z góry skazane na niepowodzenie²⁷.

52. W świetle powyższego proponuję, by na pytanie pierwsze Trybunał odpowiedział, że postanowienia karty, w tym jej art. 6, 48 i 52, stanowią przepisy prawa pierwotnego Unii. Prawa podstawowe zagwarantowane w konwencji, w tym prawa określone w art. 5 ust. 1, 3 i 4 i w art. 6 ust. 2 i 3 konwencji, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.

Pytania drugie i trzecie

53. W pytaniach tych, które najlepiej rozważać łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy pozbawienie wolności i przymusowe przekazanie osoby, której dotyczy wnioski, objęte procedurą europejskiego nakazu aresztowania, stanowi ingerencję w prawo do wolności tej osoby oraz czy ingerencja ta, aby pozostawała w zgodzie z art. 5 ust. 1 konwencji i z art. 6 karty, powinna spełniać warunek konieczności i proporcjonalności²⁸.

54. Wszystkie osoby mają prawo do wolności. Wynika to jasno z art. 5 konwencji oraz z art. 6 karty. Pytanie brzmi, czy pozbawienie tego prawa może być uzasadnione. Właśnie w tym kontekście należy postrzegać europejski nakaz aresztowania. Jego celem jest zapewnienie, aby osoba, wobec której wydano nakaz, była osobiście obecna w wydającym nakaz państwie członkowskim w celu, w zależności od przypadku, przeprowadzenia postępowania lub wykonania kary pozbawienia wolności. Taki cel jest moim zdaniem bezwzględnie konieczny z punktu widzenia interesu społeczeństwa.

55. W tym względzie art. 5 konwencji wyraźnie przewiduje szereg przypadków, w których dana osoba może być zgodnie z prawem pozbawiona wolności. Wśród przypadków tych znajdują się: pozbawienie wolności danej osoby w wyniku jej skazania przez właściwy sąd [lit. a)] oraz zatrzymanie lub aresztowanie danej osoby, gdy jest ona między innymi podejrzana o popełnienie czynu zagrożonego

25 — Wyżej wymieniony w przypisie 21, pkt 284. Zobacz także przytoczone tam orzecznictwo.

26 — Wyrok z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-385/07 P, Zb.Orz. s. I-6155, pkt 178. Zobacz także przytoczone tam orzecznictwo.

27 — Tytułem uzupełnienia należy odwołać się do opinii rzecznika generalnego P. Cruza Villalóna z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie C-306/09 I.B., Zb.Orz. s. I-10341, w której stwierdził on: „konieczność dokonywania wykładni decyzji ramowej w świetle praw podstawowych nabrała charakteru wiążącego z dniem wejścia w życie karty praw podstawowych” (pkt 44). Mimo że na pierwszy rzut oka słowa te wydają się sugerować potrzebę odmiennej wykładni decyzji ramowej w następstwie wejścia w życie art. 6 ust. 1 TUE, uważam, iż uwaga ta nie została poczyniona w tym duchu. Postrzegam ją raczej jako zwrócenie uwagi na moc politycznej woli podkreślenia pewnych kwestii, o czym wspominam powyżej.

28 — Chociaż pytania sądu krajowego odnoszą się również do innych przepisów karty i traktatu, interpretuję te nawiązania jako przypomnienie kontekstu, w którym funkcjonuje prawo do wolności w odniesieniu do postępowania karnego. W związku z tym skupiłam się na tych przepisach, które wydają mi się najbardziej istotne.

karą [lit. c)]. Artykuł 5 ust. 1 lit. f) ma szczególne znaczenie dla niniejszych rozważań, ponieważ ogranicza on prawo do wolności w przypadku zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby, przeciwko której toczy się postępowanie między innymi o ekstradycję (procedura międzypaństwowa, którą zastępuje europejski nakaz aresztowania).

56. Kluczową kwestią jest to, czy pozbawienie wolności na podstawie nakazu jest proporcjonalne. Europejski Trybunał Praw Człowieka (zwany dalej „Trybunałem Praw Człowieka” lub „ETPC”) orzekł w odniesieniu do art. 5 ust. 1 lit. f) konwencji, że „[p]rzepis ten [...] nie wymaga, aby aresztowanie osoby, przeciwko której toczy się postępowanie o ekstradycję, było uznane za racjonalnie niezbędne, na przykład w celu zapobieżenia popełnienia przez tę osobę czynu zagrożonego karą lub zapobieżenia jej ucieczki. W związku z tym art. 5 ust. 1 lit. f) przewiduje inny poziom ochrony niż art. 5 ust. 1 lit. c); zgodnie z wymogami ustanowionymi w lit. f) wystarczy, że »toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję«. Nie jest zatem istotne dla celów zastosowania art. 5 ust. 1 lit. f), czy decyzja o wydaleniu, leżąca u podstaw tego zastosowania, ma uzasadnienie w przepisach prawa krajowego lub konwencji [...]” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak tłumaczenia pozostałych fragmentów orzeczeń Trybunału Praw Człowieka]²⁹.

57. Błędem byłoby jednak interpretować tę część orzecznictwa dotyczącego konwencji w ten sposób, że każde aresztowanie na podstawie art. 5 ust. 1 lit. f) będzie zgodne z prawem, zawsze gdy ma ono miejsce w związku z toczącym się postępowaniem o wydalenie lub ekstradycję. Trybunał Praw Człowieka orzekł również, że »każde pozbawienie wolności na podstawie postanowień drugiej części [art. 5 ust. 1 lit. f) konwencji] będzie uzasadnione tylko tak długo, jak toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję[³⁰]. Jeśli ściganie w takim postępowaniu nie jest prowadzone z należytą starannością, aresztowanie na podstawie art. 5 ust. 1 lit. f) [...] przestaje być dopuszczalne. Pozbawienie wolności musi być »zgodne z prawem«. W przypadku gdy chodzi o kwestię »zgodności z prawem« pozbawienia wolności, w tym o kwestię, czy »przewidziana przepisami prawa procedura« została należycie zastosowana, konwencja odwołuje się zasadniczo do prawa krajowego i ustanawia obowiązek pozostawania w zgodzie z materialnymi i procesowymi przepisami prawa krajowego. Sama zgodność z przepisami prawa krajowego nie wystarczy, gdyż art. 5 ust. 1 wymaga ponadto, aby każde pozbawienie wolności dokonywane było w zgodzie z celem, jakim jest ochrona jednostki przed arbitralnością. Podstawową zasadą jest, że żadne arbitralne pozbawienie wolności nie może być zgodne z art. 5 ust. 1, przy czym pojęcie »arbitralność« w art. 5 ust. 1 jest szersze niż brak zgodności z prawem krajowym, ponieważ pozbawienie wolności może być zgodne z prawem krajowym, ale wciąż być arbitralne, a zatem sprzeczne z konwencją [...]. Aresztowanie na podstawie art. 5 ust. 1 lit. f), aby uniknąć napiętnowania jako arbitralne, musi być prowadzone w dobrej wierze, musi być ściśle związane z podstawami aresztowania wskazanymi przez [organy krajowe], miejsce i warunki aresztowania powinny być odpowiednie, a okres aresztowania nie powinien wykraczać poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonego celu [...]»³¹.

58. Gwoli kompletności muszę odnieść się nie tylko do art. 5 ust. 1 konwencji, ale także do jego odpowiednika w karcie, to znaczy do art. 6. Przepis ten nie zawiera odpowiednika art. 5 ust. 1 lit. f) konwencji. Jednak art. 52 ust. 3 karty stanowi wyraźnie, że w zakresie, w jakim dokument ten zawiera prawa, które odpowiadają prawom przewidzianym w konwencji, ich znaczenie i zakres są takie same jak znaczenie i zakres praw przyznanych przez tę konwencję. Stosownie do tego art. 5 ust. 1 lit. f) stosuje się w sposób dorozumiany.

29 — Zobacz wyroki ETPC: z dnia 15 listopada 1996 r. w sprawie Chahal przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, Recueil des arrêts et décisions, 1996-V, s. 1853, § 112; z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie Ismoilov i in. przeciwko Rosji, skarga nr 2947/06, § 135; z dnia 20 września 2011 r. w sprawie Lokpo i Toure przeciwko Węgrom, skarga nr 10816/10, § 16.

30 — Chociaż wyrok wydany został w sprawie dotyczącej postępowania w sprawie ekstradycji, a nie procedury europejskiego nakazu aresztowania, to według mnie nie zachodzą różnice dotyczące podstawowych zasad w tym zakresie. Nie oznacza to oczywiście, że przy tego rodzaju sprawach zawsze będzie można stosować zasady odnoszące się do ekstradycji.

31 — Wyrok ETPC z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie A i in. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, skarga nr 3455/05, § 173.

59. Wynika stąd, że właściwe organy krajowe, stosując art. 12 decyzji ramowej, muszą mieć wzgląd na zasady przedstawione w pkt 57 powyżej. Ich zastosowanie z konieczności będzie różne, zależnie od przypadku, w związku z czym nie ma możliwości ustalenia ściśle określonych reguł w tym zakresie.

60. Chciałabym jednak zwrócić uwagę na następującą kwestię. Jak zauważa Komisja w sprawozdaniu z 2011 r., jeden z punktów krytyki skupiający się na sposobie wdrożenia decyzji ramowej przez państwa członkowskie dotyczy tego, że systematyczne wydawanie europejskich nakazów aresztowania w celu doprowadzenia do wydania osób poszukiwanych często w związku z bardzo nieznacznymi przestępstwami, które nie są na tyle poważne, by uzasadniać środki i współpracę, jakich wymaga wykonanie nakazu, podważa zaufanie do tej procedury. Zdaniem Komisji wydawanie europejskich nakazów aresztowania w sprawach, w których zastosowanie (tymczasowego) aresztowania normalnie byłoby uznawane za niewłaściwe, ma nieproporcjonalnie duży wpływ na wolność i swobody poszukiwanych osób³².

61. Zgadzam się.

62. W świetle powyższego proponuję, by na pytania drugie i trzecie Trybunał odpowiedział, że pozbawienie wolności i przymusowe przekazanie osoby, której dotyczy wniosek, objęte procedurą europejskiego nakazu aresztowania, stanowi ingerencję w prawo do wolności tej osoby w rozumieniu art. 5 konwencji i art. 6 karty. W zwyczajnych okolicznościach ingerencja ta będzie uzasadniona jako „konieczna w społeczeństwie demokratycznym” na mocy art. 5 ust. 1 lit. f) konwencji. Niemniej jednak aresztowanie na podstawie art. 5 ust. 1 lit. f) nie może być arbitralne. Pozbawienie wolności, aby uniknąć arbitralnego charakteru, musi być prowadzone w dobrej wierze, musi być ściśle związane z podstawami aresztowania wskazanymi przez wykonujący nakaz organ sądowy, miejsce i warunki aresztowania powinny być odpowiednie, a okres aresztowania nie powinien wykraczać poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonego celu (spełniając w ten sposób kryterium proporcjonalności). Artykuł 6 karty powinien być interpretowany w ten sam sposób co art. 5 ust. 1 konwencji.

Pytanie czwarte

63. Poprzez czwarte pytanie sąd krajowy zmierza w istocie do ustalenia, czy wykonujący nakaz państwo członkowskie może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeżeli mogłoby to naruszać prawa przysługujące osobie, której dotyczy wniosek, wynikające z art. 5 i 6 konwencji lub z art. 6, 48 i 52 karty, lub jeżeli groziłoby naruszeniem tych praw.

64. W przeciwieństwie do pytań drugiego i trzeciego, w których Trybunał został poproszony o przyjrzenie się okolicznościom towarzyszącym pozbawieniu wolności osoby, której dotyczy wniosek, w okresie od doręczenia europejskiego nakazu aresztowania do przekazania tej osoby wydającemu nakaz państwu członkowskiemu, w tym przypadku kwestia jest szersza. Czy właściwy organ sądowy w wykonującym nakaz państwie członkowskim może całkowicie odmówić wykonania nakazu, w przypadku gdy w grę wchodzi łamanie praw człowieka przysługujących osobie, której dotyczy wniosek?

65. Pytanie porusza tę kwestię w odniesieniu do wymienionych w nim przepisów: art. 5 i 6 konwencji oraz art. 6 karty. Pełnomocnik C. Radu oświadczył na rozprawie, że jego klient „nie został poinformowany o stawianych mu zarzutach, nie otrzymał w związku z nimi sądowego wezwania i znalazł się w sytuacji, w której nie miał jakiejkolwiek możliwości podjęcia obrony”. Ponieważ wobec braku możliwości prowadzenia właściwej obrony nasuwają się również, przynajmniej potencjalnie, pytania dotyczące art. 6 ust. 1 konwencji oraz art. 47 karty, w trosce o kompletność wyводу włączę je do mojej analizy.

32 — Zobacz sprawozdanie z 2011 r., część 5.

66. Pobieżna lektura decyzji ramowej może prowadzić do stwierdzenia, że naruszenia tego rodzaju (bez względu na ich skutki w czasie) nie kwalifikują się do ich uwzględnienia. Artykuły 3 i 4 zawierają wykaz przypadków, w których organ sądowy wykonującego nakaz państwa członkowskiego albo musi (art. 3), albo może (art. 4) odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania. Żaden z tych artykułów nie wskazuje względów związanych z ochroną praw człowieka jako podstawy odmowy wykonania. Trybunał orzekł, że wykaz przypadków określony w tych artykułach ma charakter wyczerpujący³³.

67. Do takiego wniosku można również dojść, uwzględniając cele decyzji. System przekazywania, który decyzja ta wprowadza, opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania³⁴ i na wysokim stopniu zaufania w stosunkach między państwami członkowskimi³⁵ oraz ma na celu zmniejszenie możliwości przewlekania postępowania nieodłącznie związanego z dotychczasowymi procedurami ekstradycyjnymi³⁶.

68. Niewątpliwie mając powyższe na względzie, Trybunał orzekł, że „[z]asada wzajemnego uznawania, która leży u podstaw systematyki decyzji ramowej, powoduje, zgodnie z art. 1 ust. 2 tej decyzji, że państwa członkowskie są zasadniczo zobowiązane do uwzględnienia europejskiego nakazu aresztowania”³⁷. Stanowisko to jest zdecydowanie poprawne, ponieważ przyjęcie innego poglądu groziłoby podważeniem celów leżących u podstaw decyzji.

69. Osobiście jednak nie uważam, że takie wąskie podejście, które w całości ignoruje względy dotyczące praw człowieka, znajduje uzasadnienie czy to w brzmieniu dyrektywy, czy też w orzecznictwie.

70. Z art. 1 ust. 3 decyzji ramowej jasno wynika, że decyzja ta nie oddziałuje na obowiązek poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 UE (obecnie, po zmianie, art. 6 TUE). Wynika z tego moim zdaniem, że obowiązek przestrzegania tych praw i zasad przenika do decyzji ramowej. W sposób dorozumiany zawiera ona przyzwolenie na uwzględnianie tych praw przy podejmowaniu decyzji w przedmiocie niewykonania nakazu. Odmienna wykładnia art. 1 ust. 3 groziłaby tym, że przepis ów byłby jedynie eleganckim frazesem, pozbawionym tak naprawdę znaczenia.

71. Potwierdzenie tego poglądu znaleźć można w wielu opiniach rzeczników generalnych Trybunału Sprawiedliwości dotyczących wykładni decyzji ramowej. W szczególności chciałabym nawiązać do opinii rzecznika generalnego P. Cruza Villalóna w sprawie I.B.³⁸, w której stwierdził on:

„[...] uważam, że w świetle brzmienia i celów decyzji ramowej prawidłowa wykładnia decyzji musi uwzględniać wszystkie cele, dla jakich został uchwalony ten akt prawny. Oczywiście jest, że zasada wzajemnego uznawania wzmacnia przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, lecz nie mniej istotne jest to, iż ochrona praw podstawowych i wolności stanowi prius [pierwotną podstawę], na której opiera się istnienie i rozwój tej przestrzeni. Zostało to wielokrotnie podkreślone w motywach 10, 12, 13 i 14 decyzji ramowej, jak również w treści jej art. 1 ust. 3 [...]”³⁹.

72. Zgadzam się.

33 — Zobacz podobnie wyroki: z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie C-388/08 PPU Leymann i Pustovarov, Zb.Orz. s. I-8993, pkt 51; z dnia 6 października 2009 r. w sprawie C-23/08 Wolzenburg, Zb.Orz. s. I-9621, pkt 57. Zobacz także, w odniesieniu do art. 4, wyrok z dnia 13 października 2011 r. w sprawie C-139/10 Prism Investments, Zb.Orz. s. I-9511, pkt 33.

34 — Zobacz w szczególności ww. w przypisie 10 wyrok w sprawie Advocaten voor der Wereld, pkt 28; wyrok z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie C-66/08 Kozłowski, Zb.Orz. s. I-6041, pkt 31.

35 — Zobacz motyw 10 decyzji ramowej.

36 — Zobacz motyw 5 decyzji ramowej.

37 — Zobacz wyrok z dnia 16 listopada 2010 r. w sprawie C-261/09 Mantello, Zb.Orz. s. I-11477, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo.

38 — Wyżej wymieniona w przypisie 27.

39 — Punkt 43. Zobacz także opinie Y. Bota: w ww. w przypisie 33 sprawie Wolzenburg, pkt 148, 151; w ww. w przypisie 37 sprawie Mantello, pkt 87, 88; a także opinię P. Mengozziego do wyroku z dnia 5 września 2012 r. w sprawie C-42/11 Lopes da Silva Jorge, pkt 28.

73. Moim zdaniem jest oczywiste, że w toku rozważań dotyczących ewentualnego wykonania europejskiego nakazu aresztowania organy sądowe wykonującego nakaz państwa członkowskiego są zobowiązane do uwzględniania praw podstawowych określonych w konwencji i karcie. Kiedy wobec tego powinny one odmówić podjęcia decyzji w sprawie przekazania i jakie czynniki należy brać pod uwagę przy podejmowaniu takiej decyzji?

74. Jak wynika z orzecznictwa Trybunału Praw Człowieka, nie każde naruszenie konwencji będzie uzasadniać odmowę wykonania nakazu ekstradycji⁴⁰. Na przykład w sprawie Dzhaksybergenov przeciwko Ukrainie Trybunał Praw Człowieka orzekł, że „odniesienie do ogólnego problemu dotyczącego przestrzegania praw człowieka w danym kraju nie może stanowić samodzielnej podstawy do odmowy ekstradycji”⁴¹.

75. W sprawie Soering przeciwko Zjednoczonemu Królestwu⁴² Trybunał Praw Człowieka orzekł, w odniesieniu do art. 3 konwencji⁴³, że „[decyzja umawiającego się państwa o ekstradycji zbiega] może rodzić pytanie o zgodność z art. 3 i w związku z tym pociągać za sobą odpowiedzialność [tego państwa] w ramach konwencji, w przypadku gdy istnieją *poważne i udowodnione powody*, aby przypuszczać, że jeśli dana osoba zostanie poddana ekstradycji, to będzie grozić jej *rzeczywiste ryzyko* doznania tortur lub niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania w państwie wnioskującym o ekstradycję”⁴⁴. W odniesieniu do art. 6 zauważył on: „prawo do sprawiedliwego procesu sądowego w sprawie karnej zawarte w art. 6 zajmuje ważne miejsce w społeczeństwie demokratycznym [...]. Trybunał [Praw Człowieka] nie wyklucza, że *wyjątkowo* może zostać podniesiona kwestia zgodności decyzji w przedmiocie ekstradycji z art. 6 [...] w okolicznościach, gdy zbieg doznał *pozbawienia w sposób rażący* sprawiedliwego procesu [w państwie wnioskującym o ekstradycję] lub gdy może on zostać wystawiony na takie ryzyko”⁴⁵.

76. Mimo że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości dotyczącym dyrektywy ramowej nie występuje bezpośredni odpowiednik powyższych wniosków, kwestia o podobnym charakterze stanęła w sprawie N.S. i in.⁴⁶, w której Trybunał musiał rozważyć wpływ art. 4 karty⁴⁷ na obowiązki władz krajowych wpływające między innymi z rozporządzenia nr 343/2003⁴⁸. Rozporządzenie to, w taki sam sposób jak decyzja ramowa, ustanawia zasady przepływu osób – w tym przypadku osób ubiegających się o azyl – z jednego państwa członkowskiego do drugiego, stosownie do ustalonych procedur i terminów. Trybunał orzekł, iż „nie można [...] dojść do wniosku, że każde naruszenie prawa podstawowego przez państwo członkowskie [do którego osoba ubiegająca się o azyl, jako kwalifikująca się, miałaby zostać przekazana na podstawie przepisów rozporządzenia] będzie miało wpływ na obowiązek przestrzegania przepisów [rozporządzenia] przez pozostałe państwa członkowskie”. Ustawienie progu na tak niskim poziomie rodziłoby ryzyko podważenia celów prawodawstwa. Trybunał kontynuował, że „w celu umożliwienia Unii i jej państwom członkowskim przestrzegania obowiązków dotyczących ochrony praw podstawowych osób ubiegających się o azyl na państwach członkowskich, w tym na sądach krajowych, ciąży obowiązek niedokonania transferu osoby ubiegającej się o azyl do »odpowiedzialnego państwa członkowskiego« w rozumieniu rozporządzenia nr 343/2003, jeżeli *nie mogą one pominąć* faktu, iż *systemowe nieprawidłowości* w zakresie procedury azylowej i warunków

40 — Jak wskazano w przypisie 30, w tym kontekście nie występują według mnie różnice między ekstradycją a europejskim nakazem aresztowania na tle podstawowych zasad.

41 — Wyrok ETPC z dnia 10 lutego 2011 r., skarga nr 12343/10, § 37.

42 — Wyrok ETPC z dnia 7 lipca 1989 r., skarga nr 14038/88.

43 — Artykuł 3 konwencji zakazuje tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

44 — Paragraf 91, podkreślenie moje.

45 — Paragraf 113, podkreślenie moje.

46 — Wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawach połączonych C-411/10 i C-493/10, Zb.Orz. s. I-13905.

47 — Artykuł 4 karty jest odpowiednikiem art. 3 konwencji.

48 — Rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania państwa członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego (Dz.U. L 50, s. 1).

przyjmowania osób ubiegających się o azyl w tym państwie członkowskim stanowią *poważne i udowodnione powody*, aby przypuszczać, że wnioskodawca zetknie się z *rzeczywistym niebezpieczeństwem* [będzie narażony na *rzeczywiste ryzyko*] bycia poddanym nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu w rozumieniu art. 4 karty⁴⁹.

77. Podsumowując, zarówno Trybunał Sprawiedliwości, jak i Trybunał Praw Człowieka uznają, że prawa podstawowe mogą oddziaływać na wynikający z przepisów prawa obowiązek państwa członkowskiego w przedmiocie przekazania danej osoby do innego państwa. W odniesieniu do art. 3 konwencji i odpowiadających mu postanowień art. 4 karty uznają one, że kryterium powinno stanowić to, czy istnieją „poważne i udowodnione powody, aby przypuszczać”, że istnieje „rzeczywiste ryzyko”, iż przedmiotowy przepis zostanie naruszony w państwie, do którego dana osoba miałaby zostać przekazana. W kontekście art. 6 Trybunał Praw Człowieka orzekł, że wpływ na obowiązek przekazania wywarty może zostać tylko „wyjątkowo”, gdy dana osoba „w rażący sposób została pozbawiona lub może zostać pozbawiona” praw, które przysługują jej na podstawie konwencji. Trybunał Sprawiedliwości nie wydał jak dotąd orzeczenia w związku z art. 47 i 48 karty.

78. Jeśli chodzi o ciężar dowodu spoczywający na osobie, która podnosi zarzuty, Trybunał Praw Człowieka orzekł, że badanie przez Trybunał istnienia ryzyka musi być z konieczności przeprowadzane rygorystyczne oraz że to na skarżącym spoczywa obowiązek przedstawienia niezbędnych dowodów⁵⁰. W odniesieniu do wymogów dowodowych, które trzeba spełnić w celu uzasadnienia odmowy przekazania, Trybunał Praw Człowieka orzekł w sprawie Garabayev przeciwko Rosji⁵¹, że „przy ocenie dowodów stanowiących podstawę decyzji rozstrzygającej, czy doszło do naruszenia art. 3, Trybunał przyjmuje wymóg dowodowy na poziomie wykazania »ponad wszelką wątpliwość«, ale dodaje, że dowód taki może wynikać ze współistnienia wystarczająco mocnych, jasnych i zgodnych wnioskowań lub nieobalonych domniemań faktycznych o podobnym charakterze. W tym kontekście należy uwzględnić zachowanie się stron w toku przeprowadzania dowodu [...]”⁵². Mimo że stanowisko to zostało przedstawione w kontekście art. 3 konwencji, nie może być mowy o wyższych wymogach dowodowych nałożonych w porównaniu do art. 6, a to z prostego powodu, że takie wyższe wymogi nie istnieją.

79. Czy Trybunał Sprawiedliwości powinien przyjąć kryteria ustanowione przez Trybunał Praw Człowieka?

80. Rozważając orzecznictwo Trybunału [Praw Człowieka], zawsze należy mieć na uwadze, że art. 52 ust. 3 karty stanowi, iż prawo Unii może przyznać szerszą ochronę niż ochrona przewidziana postanowieniami konwencji.

81. Nie widzę przeszkód, aby zaakceptować pogląd, iż na podstawie decyzji ramowej wykonujące nakaz państwo członkowskie może jedynie wyjątkowo odmówić przekazania osoby, której dotyczy wniosek. Oczywiście jest, że realizacja celu decyzji byłaby w całości zagrożona naruszeniem, gdyby zgłoszenie zarzutów opierających się na hipotetycznym łamaniu praw człowieka, które można określić jako „standardowe”, było wystarczające. Nie można przecież zapominać o tym, że w grę wchodzi również interes, jaki ofiary przestępstw mają w tym, aby sprawcy zostali osądzeni⁵³.

49 — Punkty 82 i 94, podkreślenie moje.

50 — Zobacz wyrok ETPC z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie Saadi przeciwko Włochom, skarga nr 37201/06, §§ 128, 129.

51 — Wyrok ETPC z dnia 7 czerwca 2007 r., skarga nr 38411/02.

52 — Paragraf 76.

53 — Zobacz pkt 40 niniejszej opinii.

82. Wynika z tego jasno, że kryterium odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania musi mieć charakter rygorystyczny. Nie zgadzam się jednak z orzecznictwem Trybunału Praw Człowieka w dwóch aspektach. Po pierwsze, w odniesieniu do kwestii kryterium, nie sądzę, abym mogła zasugerować Trybunałowi Sprawiedliwości, iż przedmiotowe naruszenie powinno być „poważne”. Taka koncepcja wydaje mi się zbyt mglista, aby możliwa była jej spójna interpretacja w całej Unii. Zostało zasugerowane, iż naruszenie powinno być na tyle fundamentalne, aby było równoznaczne z absolutnym pozbawieniem lub z odmową prawa do sprawiedliwego procesu sądowego⁵⁴.

83. Jednakże kryterium takie – przy założeniu, iż w każdym przypadku będzie zrozumiałe – wydaje mi się zbyt surowe. Można by je interpretować w ten sposób, że wymaga ono, aby każdy aspekt procesu sądowego był niesprawiedliwy. Jednakże proces sądowy, który tylko częściowo jest sprawiedliwy, nie gwarantuje zadośćuczynienia względem sprawiedliwości. Proponuję zatem raczej, aby właściwym kryterium były nieprawidłowość lub nieprawidłowości procesu sądowego na tyle fundamentalne, że proces ten zostałby pozbawiony przymiotu sprawiedliwego⁵⁵.

84. Po drugie, w odniesieniu do wymogów dowodowych niewłaściwy jest według mnie warunek, aby wystąpienie potencjalnego naruszenia ustalać „ponad wszelką wątpliwość”. Takie wymogi mogą być właściwe i są stosowane w niektórych krajach w celu określenia ciężaru dowodu spoczywającego na organach ścigania w procesach w sprawach karnych. Zapewniają one, że w zakresie, w jakim jest to możliwe, zminimalizowane zostaje ryzyko niesłusznego skazania oskarżonego. Jednak nie uważam, aby wymogi te powinny odgrywać rolę w niniejszej sprawie. Ponadto istnieje ryzyko, że ciężar, jaki wymogi te nakładają na osobę zainteresowaną, która może być niezamożna i zmuszona do liczenia na pomoc państwa w dążeniu do obrony swoich praw, będzie w praktyce niemożliwy do uniesienia.

85. Jednocześnie jednak potrzeba czegoś więcej niż tylko sugestii dotyczących potencjalnych nieprawidłowości. Gdyby organ decyzyjny miał odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania tylko na tej podstawie, że istnieje rzeczywiste ryzyko, iż prawa osoby, której dotyczy wniosek, zostaną naruszone, to powziąłby on wątpliwość, że podstawa ta nie jest wystarczająca. Proponuję, aby właściwe kryterium stanowiło to, czy osoba, której dotyczy wniosek, przekonała organ decyzyjny, że jej sprzeciw wobec przekazania jest w istotnym zakresie zasadny⁵⁶.

86. W powyższej analizie skoncentrowałam się na skutkach, jakie naruszenie podstawowych praw osoby *w przyszłości* może mieć na decyzję o przekazaniu osoby do innego państwa członkowskiego. Największą ilość wyjaśnień zawartych w wyrokach Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości można napotkać w odniesieniu do tego właśnie obszaru zagadnień. Obecnie skupię się na zagadnieniu skutków naruszenia, które miało miejsce *w przeszłości*.

87. Moim zdaniem podkreślenia wymagają te same kwestie.

88. Po pierwsze, naruszenia, które można usunąć, nie mogą stanowić uzasadnienia dla odmowy przekazania osoby, której dotyczy wniosek, do państwa członkowskiego „dopuszczającego się naruszenia”. Naruszenia takie nie mogą przeważać nad realizowanym przez dyrektywę ramową celem, jakim jest zapewnienie sprawnego i skutecznego wymiaru sprawiedliwości. Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie stwierdzał w orzeczeniach, że rozpatrując kwestię wystąpienia naruszenia art. 6

54 — Zobacz wspólne, częściowo odrębne zdanie sędziów N. Bratza, G. Bonella i J. Hedigana w wyroku ETPC z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie Mamatkulov i Askarov przeciwko Turcji, 2005-I, skargi nr 46827/99 i 46951/99, § 14.

55 — Takie stanowisko zostało na przykład przyjęte przez Lorda Phillipsa w pkt 136 jego przemówienia w Izbie Lordów w sprawie RB (Algieria) i in. przeciwko sekretarzowi stanu w departamencie spraw wewnętrznych (Secretary of State for the Home Department) (zob. <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd090218/rbalge-1.htm>).

56 — Na rozprawie Trybunał zwrócił się do pełnomocnika C. Radu o wskazanie konkretnych przejawów naruszenia praw podstawowych. Przyznając, że w mojej ocenie jego odpowiedź nie wniosła do sprawy niczego nowego.

konwencji, należy ustalić, „czy postępowanie, mając na uwadze jego całość, [...] było sprawiedliwe”⁵⁷. Naturalnie nie ma przeszkód, aby dana osoba dochodziła naprawienia szkody z tytułu naruszenia zgodnie z odpowiednimi zasadami Unii lub prawa krajowego lub w razie potrzeby na podstawie art. 41 konwencji.

89. Wynika stąd, że w grę mogą tu wchodzić jedynie naruszenia w takim stopniu fundamentalne, iż proces sądowy zostaje pozbawiony przymiotu sprawiedliwego (kryterium opisane w pkt 83 powyżej). Jednak aby tak było, w kontekście naruszeń, które miały miejsce w przeszłości, *konieczne jest wykazanie, że albo ich skutek, gdyby wystąpił, sam przez się uniemożliwi sprawiedliwy proces sądowy, albo że ich skutki, które miały miejsce w przeszłości, jeśli będą trwać, wywołają ten sam rezultat*.

90. Zilustruję powyższe dwoma przykładami. Pierwszy odnosi się do osoby, której dotyczy wniosek, oskarżonej o zabójstwo w wydającym nakaz państwie członkowskim. Europejski nakaz aresztowania został wydany w celu przekazania tej osoby do wykonującego nakaz państwa członkowskiego. Jednak zanim to nastąpiło, właściwe organy pierwszego państwa członkowskiego nakazały zniszczenie dowodu w postaci próbek DNA zmarłego, który to dowód zdaniem osoby, której dotyczy wniosek, był kluczowy do wykazania jej niewinności. Osoba, której dotyczy wniosek, za pośrednictwem swojego pełnomocnika podniosła w wydającym nakaz państwie członkowskim, że próbki powinny być zostać zachowane, gdyż służą jako dowód w jej procesie. Nie ma żadnych wątpliwości, że decyzja o zniszczeniu próbek krwi była błędna i powodowała naruszenie praw człowieka przysługujących osobie, której dotyczy wniosek. Nie ma innych istotnych dowodów mogących zaświadczyć o jej niewinności. W tym przypadku nie ma moim zdaniem większych wątpliwości, że wykonujące nakaz organy sądowe powinny odmówić wykonania nakazu. Drugi przykład odnosi się do takich samych okoliczności faktycznych, z tym że zarzucane naruszenie art. 6 konwencji polega na braku doręczenia osobie, której dotyczy wniosek, zawiadomienia o wszczęciu przeciwko niej postępowania karnego. Takie naruszenie jest usuwalne i nie powinno budzić wątpliwości co do tego, czy uzasadnia odmowę wykonania nakazu.

91. Ktoś może zauważyć, że większość przykładów, w których zarzuca się naruszenia, będzie mniej oczywista niż dwa skrajne przykłady, które właśnie przedstawiłam. Jest to prawdą. Nie proponuję bardziej szczegółowego drążenia tego tematu, ponieważ rozstrzygnięcie tego rodzaju problemów przypadnie sądom krajowym w każdym konkretnym przypadku. Nie ma możliwości wskazania tu ściśle określonych zasad.

92. Aby udzielić sądowi krajowemu wyczerpującej odpowiedzi, niezbędne jest również ustosunkowanie się do art. 5 konwencji oraz art. 6 karty. W tym kontekście uważam, że z trudem można byłoby uznać, iż naruszenie występujące przed przekazaniem osoby, której dotyczy wniosek, do wydającego nakaz państwa członkowskiego będzie naruszeniem *nieusuwalnym*. Możliwości tej, przynajmniej teoretycznie, nie można całkowicie wykluczyć, chociaż do Trybunału Sprawiedliwości nie zwrócono się z tą kwestią. Ogólnie rzecz biorąc, uważam, że zastosowanie znajdą tu te same zasady, które stosuje się do art. 6 konwencji.

93. W niniejszej sprawie to do sądu krajowego należeć będzie zastosowanie określonych powyżej zasad w celu ustalenia, czy naruszenia praw podstawowych zarzucane przez C. Radu są na tyle wystarczające, aby uzasadniać odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania będącego przedmiotem postępowania przed sądem krajowym.

94. Na rozprawie pełnomocnik C. Radu zauważył, że kwestie proceduralne prowadzące do wydania europejskiego nakazu aresztowania mogą stanowić przedmiot postępowania przed sądem krajowym. Dla porządku chciałabym poczynić następujące uwagi w tym kontekście.

57 — Zobacz w szczególności wyrok ETPC z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie Bernard przeciwko Francji, Recueil des arrêts et décisions, 1998-II, s. 879, § 37.

95. Po pierwsze, wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania nie tylko w przypadku gdy chodzi o istotne łamanie praw człowieka lub gdy zachodzi którakolwiek z przesłanek obowiązkowej lub fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania określonych, odpowiednio, w art. 3 i 4 decyzji ramowej. Organ ów może także odmówić jego wykonania w przypadku udowodnienia, że doszło do naruszenia fundamentalnego wymogu proceduralnego dotyczącego wydawania nakazu. Jeśli na przykład jasno ustalono, że europejski nakaz aresztowania nie zawiera właściwego dowodu istnienia krajowego nakazu aresztowania, o którym mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) decyzji (ponieważ na przykład zgodnie z prawem wydającego nakaz państwa członkowskiego nakaz ten jest nieważny z przyczyn proceduralnych), nakaz ów nie powinien, jak sądzę, zostać wykonany. Prawa procesowe przysługujące osobie, której dotyczy wniosek, na mocy art. 11–23 decyzji ramowej dopuszczają wiele możliwości podnoszenia zarzutów tego rodzaju przed wykonaniem nakazu.

96. Po drugie, decyzja ramowa nie ma na celu harmonizacji lub zbliżania ustawodawstw państw członkowskich w dziedzinie podstaw i procedur zmierzających do doręczenia nakazu aresztowania osobie podejrzanej lub skazanej za popełnienie czynu zabronionego. Zasada wzajemnego zaufania ustanowiona w decyzji w sposób konieczny zakłada, że każde z tych państw akceptuje stosowanie prawa karnego obowiązującego w innych państwach członkowskich⁵⁸.

97. W świetle powyższego proponuję, by na pytanie czwarte Trybunał odpowiedział, że właściwy organ sądowy państwa wykonującego europejski nakaz aresztowania może oddalić wniosek o przekazanie bez naruszenia zobowiązań ustanowionych w traktatach założycielskich i w innych przepisach prawa wspólnotowego, jeżeli zostanie wykazane, że prawa człowieka przysługujące osobie, której dotyczy wniosek, zostały naruszone lub że w ramach lub w następstwie tego wydania nastąpi naruszenie owych praw. Jednakże taka odmowa uprawniona jest tylko w wyjątkowych okolicznościach. W przypadkach związanych z zastosowaniem art. 5 i 6 konwencji lub art. 6, 47 i 48 karty przedmiotowe naruszenie musi być w takim stopniu fundamentalne, że pozbawia ono proces sądowy przymiotu sprawiedliwego. Osoba, której dotyczy wniosek, powinna przekonać organ decyzyjny, że jej sprzeciw jest w istotnym zakresie zasadny. Naruszenia, które miały miejsce w przeszłości i są usuwalne, nie mogą stanowić podstawy takiego sprzeciwu.

Pytanie piąte

98. Poprzez to pytanie sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy wykonujące nakaz państwo członkowskie może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania z uwagi na brak transpozycji lub nieprawidłową transpozycję decyzji ramowej przez wydające nakaz państwo członkowskie.

99. W tym względzie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału nie jest dopuszczalne, aby państwo członkowskie usprawiedliwiał brak zastosowania przez siebie prawa Unii w drodze powoływania się na rzekome braki we wdrożeniu tych samych lub podobnych obowiązków przez inne państwo członkowskie⁵⁹.

100. Powyższe sugerowałoby, że na pytanie to należy udzielić odpowiedzi przeczącej.

101. Czy pogląd ten powinien się kształtować zależnie od kwestii wzajemności, uwypuklonej przez sąd krajowy? Zagadnienie to wydaje się przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym⁶⁰ w zakresie, w jakim w imieniu C. Radu podnoszone jest twierdzenie, że prawo niemieckie nie wdraża we właściwy sposób przepisów decyzji ramowej.

58 — Wyrok z dnia 11 lutego 2003 r. w sprawach połączonych C-187/01 i C-385/01 Gözütok i Brügge, Rec. s. I-1345, pkt 32, 33.

59 — Zobacz podobnie w szczególności wyrok z dnia 25 września 1979 r. w sprawie 232/78 Komisja przeciwko Francji, Rec. s. 2729, pkt 9.

60 — Zobacz pkt 19 i 23 niniejszej opinii.

102. Rzeczywiście niemiecki trybunał konstytucyjny orzekł w 2005 r., że prawo krajowe wdrażające decyzję jest niezgodne z konstytucją, a więc nie wywołuje skutków prawnych⁶¹. Jednakże pozostaje w przekonaniu, że wydanie w 2006 r. nowego ustawodawstwa uzdrowiło tę sytuację, co zostało potwierdzone na rozprawie przez Niemcy.

103. Jedną rzecz pragnę jeszcze dodać. Na rozprawie pełnomocnik Niemiec posłużyła się przykładem skradzionej gęsi. Gdyby owo państwo członkowskie zostało wezwane do wykonania europejskiego nakazu aresztowania w odniesieniu do tego czynu zabronionego, a kara orzeczona w wyroku wydanym w wydającym nakaz państwie członkowskim wynosiłaby sześć lat, to zdaniem tej pełnomocnik nakaz ów nie zostałby wykonany. Uznała ona, że odmowa taka byłaby uzasadniona w świetle doktryny proporcjonalności, i zwróciła uwagę Trybunału na art. 49 ust. 3 karty, zgodnie z którym „[k]ary nie mogą być nieproporcjonalnie surowe w stosunku do czynu zabronionego pod groźbą kary”. Trybunał Sprawiedliwości nie wydał dotąd orzeczenia dokonującego wykładni tego przepisu. W kontekście konwencji Trybunał Praw Człowieka orzekł, że choć w zasadzie kwestie dotyczące kary, którą należy orzec, w dużym stopniu wykraczają poza zakres zastosowania konwencji, to kara, która jest „znacząco nieproporcjonalna”, może oznaczać niewłaściwe traktowanie pozostające w sprzeczności z art. 3, przy czym przesłanka ta będzie spełniona tylko „w rzadkich i wyjątkowych przypadkach”⁶². Prowadzenie rozważań na temat wykładni art. 49 ust. 3 karty z uwzględnieniem wykładni przepisów art. 3 konwencji dokonanej przez Trybunał Praw Człowieka byłoby interesujące. Jednak nie zamierzam drażnić tej kwestii z tej prostej przyczyny, że nie dotyczy ona niniejszej sprawy. Nawet gdyby przyjąć, że zajęcie takiego stanowiska przez wykonujące nakazy organy sądowe w Niemczech *świadczyłoby* o braku wdrożenia przez to państwo członkowskie obowiązków wynikających z decyzji ramowej, to z punktu widzenia pytania piątego nie uzasadniałoby to odmowy zastosowania się do europejskiego nakazu aresztowania wydanego w Niemczech przez wykonujące nakaz państwo członkowskie.

104. W świetle powyższego proponuję, by na pytanie piąte Trybunał odpowiedział, że właściwy organ sądowy państwa wykonującego europejski nakaz aresztowania nie może oddalić wniosku o przekazanie z uwagi na brak transpozycji lub niepełną czy też nieprawidłową transpozycję decyzji ramowej przez państwo wydające europejski nakaz aresztowania bez naruszenia zobowiązań ustanowionych w traktatach założycielskich i innych przepisach prawa Unii.

Pytanie szóste

105. Poprzez to pytanie sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy niektóre przepisy prawa krajowego są zgodne z konwencją i kartą oraz czy decyzja ramowa została prawidłowo transponowana do prawa krajowego na mocy tych przepisów.

106. Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że zadaniem Trybunału w postępowaniu w trybie art. 267 TFUE nie jest orzekanie o zgodności norm prawa krajowego z przepisami prawa Unii⁶³. Chociaż rolą Trybunału, z zastrzeżeniem tej zasady, może być dostarczenie sądowi krajowemu wszystkich elementów wykładni prawa Unii, które mogą być mu pomocne w dokonaniu oceny tej zgodności, to informacje dostarczone przez sąd krajowy we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie są wystarczające, aby umożliwić Trybunałowi wykonanie tej roli w niniejszej sprawie⁶⁴.

107. W konsekwencji pytanie szóste jest niedopuszczalne.

61 — Zobacz pkt 19 niniejszej opinii i przypis 5 powyżej.

62 — Wyrok ETPC z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie Vinter i in. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, skargi nr 66069/09, 130/10 i 3096/10, § 89.

63 — Wyrok z dnia 27 stycznia 2011 r. w sprawie C-489/09 Vandoorne, Zb.Orz. s. I-225, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo.

64 — W swoich uwagach Komisja zwróciła uwagę, że w sprawozdaniu z 2011 r. uznano, iż Rumunia prawidłowo transponowała istotne z punktu widzenia niniejszej sprawy postanowienia decyzji ramowej. Temu stwierdzeniu można z oczywistych przyczyn przypisywać jedynie moc posiłkową.

Wnioski

108. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na pytania przedłożone przez Curtea de Apel Constanța Trybunał udzielił następujących odpowiedzi:

- 1) Postanowienia Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, w tym jej art. 6, 48 i 52, stanowią przepisy prawa pierwotnego Unii. Prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, w tym prawa określone w art. 5 ust. 1, 3 i 4 i w art. 6 ust. 2 i 3 konwencji, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.
- 2) Pozbawienie wolności i przymusowe przekazanie osoby, której dotyczy wniosek, objęte procedurą europejskiego nakazu aresztowania, stanowi ingerencję w prawo do wolności tej osoby w rozumieniu art. 5 konwencji i art. 6 karty. W zwyczajnych okolicznościach ingerencja ta będzie uzasadniona jako „konieczna w społeczeństwie demokratycznym” na mocy art. 5 ust. 1 lit. f) konwencji. Niemniej jednak aresztowanie na podstawie art. 5 ust. 1 lit. f) nie może być arbitralne. Pozbawienie wolności, aby uniknąć arbitralnego charakteru, musi być prowadzone w dobrej wierze, musi być ściśle związane z podstawami aresztowania wskazanymi przez wykonujący nakaz organ sądowy, miejsce i warunki aresztowania powinny być odpowiednie, a okres aresztowania nie powinien wykraczać poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonego celu. Artykuł 6 karty powinien być interpretowany w ten sam sposób co art. 5 ust. 1 konwencji.
- 3) Właściwy organ sądowy państwa wykonującego europejski nakaz aresztowania może oddalić wniosek o przekazanie bez naruszenia zobowiązań ustanowionych w traktatach założycielskich i w innych przepisach prawa wspólnotowego, jeżeli zostanie wykazane, że prawa człowieka przysługujące osobie, której dotyczy wniosek, zostały naruszone lub że w ramach lub w następstwie tego wydania nastąpi naruszenie owych praw. Jednakże taka odmowa uprawniona jest tylko w wyjątkowych okolicznościach. W przypadkach związanych z zastosowaniem art. 5 i 6 konwencji lub art. 6, 47 i 48 karty przedmiotowe naruszenie musi być w takim stopniu fundamentalne, że pozbawia ono proces sądowy przymiotu sprawiedliwego. Osoba, której dotyczy wniosek, powinna przekonać organ decyzyjny, że jej sprzeciw jest w istotnym zakresie zasadny. Naruszenia, które miały miejsce w przeszłości i są usuwalne, nie mogą stanowić podstawy takiego sprzeciwu.
- 4) Właściwy organ sądowy państwa wykonującego europejski nakaz aresztowania nie może oddalić wniosku o przekazanie z uwagi na brak transpozycji lub niepełną czy też nieprawidłową transpozycję decyzji ramowej przez państwo wydające europejski nakaz aresztowania bez naruszenia zobowiązań ustanowionych w traktatach założycielskich i innych przepisach prawa Unii Europejskiej.